

Robert Manrique: «Els partits que més parlen de les víctimes són els que se n'han preocupat menys»

Cinc anys després dels atemptats de Barcelona i Cambrils, el supervivent d'Hipercor denuncia la utilització "barroera" de les víctimes i assegura que "el Congrés hauria de fer una investigació sobre el 17-A com es va fer amb l'11-M"

Robert Manrique davant de l'edifici on van ser traslladades les víctimes de l'atemptat d'Hipercor | Pau Ollé

Si es parla de víctimes del terrorisme, **Robert Manrique** és un referent que no es pot obviar. Coneix el tema en pròpia pell, ja que va ser greument ferit en l'**atemptat d'Hipercor**, el juny del 1987, una acció mortífera d'ETA a Catalunya. Antic delegat a Catalunya de l'**Associació de Víctimes del Terrorisme (AVT)**, de la qual va ser expulsat després de denunciar la seva politització, ara és assessor de la **Unitat d'Atenció i Valoració a Afectats per Terrorisme (UAVAT)**, creada inicialment per donar aixopluc a les víctimes del 17-A.

Cinc anys després dels **atemptats gihadistes de les Rambles**, **NacióDigital** conversa amb Manrique sobre les víctimes del terrorisme i les seves reivindicacions i utilització política. Precisament, l'acte d'homenatge d'aquest cinquè aniversari ha estat marcat per la irrupció d'un grup que no ha respectat el minut de silenci en nom de conèixer "la veritat" dels atemptats, un intent de boicot que ha indignat les víctimes. En l'entrevista, Manrique també aborda la seva experiència personal i com ha gestionat la seva particular vivència en relació a temes com el perdó o la memòria. Està escrivint un llibre sobre la seva experiència que es titularà **Canvi de torn**, com el que va fer possible que estigués a Hipercor aquella tarda del 1987.

- Què fa ara Robert Manrique?

- Tècnicament, soc assessor de la Unitat d'Atenció i Valoració a Afectats per Terrorisme, la UAVAT, creada a conseqüència de l'abandonament que vam percebre de les víctimes de l'atemptat del 17 d'agost del 2017 a les Rambles. De fet, darrera d'aquesta paret, en una terrassa, vaig tenir la primera entrevista amb víctimes de Cambrils, la Núria i el Rubén. Una companya periodista m'havia trucat per dir-me que algunes víctimes es queixaven que ningú es preocupava d'elles ni les havia telefonat.

El Rubén és el noi a qui van clavar un ganivet al coll. Està viu de miracle. Vam quedar un dia que ell tenia visita a la residència de Vall d'Hebron. Es va donar el cas, a més, que la mare de la Núria era clienta meva a Hipercor. Quines coses que té la vida! I a conseqüència d'aquesta trobada vam crear la UAVAT. Perquè vam saber aviat que a moltes altres víctimes els passava el mateix. En la roda de premsa que vam fer fa uns dies per parlar de la feina feta, a la taula on estava amb un seguit de professionals, hi havia persones que totes juntes sumàvem en atenció a les víctimes més de cent anys d'experiència acumulada. Una d'elles, la Montse, és l'advocada que em va dur el meu cas personal d'Hipercor.

"Una periodista em va dir que algunes víctimes del 17-A es queixaven que ningú es preocupava d'elles ni les havia telefonat. Em vaig reunir amb una d'elles, el Rubén, i vam crear la UAVAT"

- Està abocat tot el temps a la tasca a la UAVAT?

- No, jo a banda tinc una feina. He acabat treballant amb l'advocada meva sobre Hipercor, Montserrat Fortuny, i coordino el despatx. A banda, tinc una pensió com a víctima, que és el triple de la pensió que hagués tingut si hagués patit el mateix per un accident. Jo no em puc queixar de diners.

- Vostè porta 35 anys en això.

- Si fem una mica d'història, el 1987 hi va haver l'atemptat d'Hipercor, el 1989 vam tenir el judici, i el novembre em va trucar Juan Antonio Corredor. Molts diuen que jo soc qui sé més de víctimes a Espanya. No, és Corredor, un guàrdia civil que va patir un atemptat l'any 1985, que volia parlar amb mi. Vaig anar a Madrid a una assemblea de l'AVT el març següent i van demanar qui podria fer de pont amb les víctimes d'altres comunitats, i jo vaig ser l'únic que va aixecar el dit quan es va parlar de Catalunya. Això em va canviar la vida. I voldria recordar una altra persona: Ramon Comas, germà de dues persones ferides a Hipercor que va ser la primera persona a qui vaig sentir que reclamava perquè no s'havia desallotjat després de tres trucades. El primer que es va fer preguntes.

- Se sent una mica la memòria d'Hipercor?

- No, però li faré una confidència. Estic escrivint un llibre sobre tot el que hi ha en el món de la victimologia terrorista, el cinisme, la hipocresia, els egos personals... El periodista Goyo Fernández va seguir el cas Hipercor, jo hi tenia molt bona relació, i va recollir tota la feina que vam fer nosaltres fins al 2008. Quan va morir, algunes persones em van demanar que jo havia de seguir la feina feta per ell. I m'he embolicat explicant totes les vicissituds entorn el terrorisme, fent

un recull dels atemptats, el que passa amb les víctimes i la utilització barroera i repugnant que molts han fet de les víctimes.

"Els fills de la víctima mortal de l'atemptat d'El Papus, obra de l'extrema dreta, va trigar 22 anys a cobrar la indemnització"

- D'Hipercor al 17-A, van 30 anys. Què és el que encara no s'ha fet per ajudar les víctimes?

- L'any 1987, la normativa sobre víctimes de terrorisme era del 1974, encara en ple franquisme, amb un tractament propi de seguretat social. No hi havia una legislació específica sobre víctimes del terrorisme. L'any 1998, després d'una treva d'ETA, l'aleshores president José María Aznar va afirmar que la democràcia seria "generosa" amb aquells que abandonessin les armes. El govern espanyol es va empassar aquella treva i va creure que ETA no tornaria. Va començar a haver un estira-i-arrotonsa entre l'AVT i l'executiu i les víctimes vam reclamar una legislació específica. I el desembre del 1999 es va fer una nova llei, que en el preàmbul es refereix a casos ocorreguts des de l'1 de gener del 1968, l'any que hi ha el primer atemptat d'ETA, fins a l'entrada en vigor de la llei. Van creure que no hi hauria més atemptats. Aviat es va haver d'ampliar perquè ETA va trencar la treva.

Robert Manrique és ara assessor de la Unitat d'Atenció i Valoració d'Afectats pel Terrorisme. Foto: Pau Ollé

- I del 1999 a ara què s'ha fet?

- S'han anat fent modificacions de la llei, però ens trobem que els mateixos problemes que van tenir les víctimes de l'atemptat contra *El Paps* fet per l'extrema dreta el 1977, les de Vic dels anys vuitanta i l'11-M el 2004, que no s'han resolt.

- Com estan les víctimes d'*El Paps*?

- Van assassinar el conserge. Hi ha dues persones orfes, el Ricard i la Rosa. Jo la tenia de clienta a Hipercor però mai havíem parlat d'això. El 1994 va venir a l'associació i em va explicar que era la filla del conserge mort "per una explosió" de la qual no coneixia molts detalls. Havien passat 17 anys. Li vaig lliurar la sentència d'El Paps. Però ningú la va informar mai de res ni dels drets que podia tenir. Li vam tramitar la indemnització per la mort del seu pare, que va cobrar 22 anys després. La secretària de direcció de la revista està viva de miracle perquè, quan va esclatar la bomba, l'ona expansiva la va llançar contra la vidriera d'un segon pis, va caure sobre el tendal d'un restaurant, després sobre un cotxe i va anar a parar al terra. Estava embarassada.

- Va perdre la criatura?

- No. La nena va néixer i es diu Eunice, que vol dir Victoriousa.

- Què és el que ha fallat més per part de les administracions?

- L'empatia amb les víctimes, una cosa que els molesta molt que se'ls digui. Però molta gent em diu, tot i que em costa d'assumir-ho, que també hi ha un tema de diners, i per això no es busquen totes les víctimes.

- Vostè va intervenir en favor de la petició d'una investigació sobre el 17-A, fent costat a la petició del pare d'una de les víctimes, el nen de Rubí. Un bloc de forces polítiques, amb el PP i el PSC, s'hi van posicionar en contra. Hi ha situacions com a mínim paradoxals.

- Totes les víctimes volen saber què és el que va passar. Perquè no torni a passar. És vergonyós que no es faci una comissió d'investigació sobre uns atemptats amb 16 morts.

"És vergonyós que no es faci una comissió d'investigació sobre uns atemptats amb 16 morts"

- I això com és possible?

- És que els partits que més parlen de les víctimes són els que se n'han preocupat menys. Hi ha tres partits, el PP, Ciutadans i Vox que, cinc anys després del 17-A, encara no han fet ni una trucada per saber com estan les víctimes. Jo anoto totes les gestions que faig. Els qui més esmenten les víctimes mai han trucat a la UAVAT. Mai. Per no dir una cosa per una altra: em van trucar de la secretaria de Josep Bou per tenir-hi una reunió, però finalment per temes d'agenda d'ells no va ser possible.

- S'ha qüestionat que el pare del nen de Rubí pugui ser considerat víctima. Els requisits per ser considerat una víctima li semblen correctes?

- Li posaré un exemple. Hipercor: Enrique Vicente i Núria Manzanares són uns pares de Santa

Perpètua de la Moguda que van perdre dos fills, la Sílvia, de 13 anys, i en Jordi, de 9. I la germana de la Núria. La sentència diu que els pares són beneficiaris d'indemnització. Amb el pas dels anys desenvolupen un seguit de problemes psicològics i incapacitats. Tenen incapacitat per seqüeles psicològiques? Sí, però no com a atemptat terrorista, sinó com a règim general de la seguretat social. Perquè ells no es trobaven a Hipercor i, per tant, les seqüeles no es consideren fruit de l'atemptat.

Però és el ministeri de l'Interior el que té la potestat per reconèixer una víctima del terrorisme, en mans d'una comissió amb molts economistes i advocats. Un altre cas: Pilar Manjón, la presidenta de les víctimes de l'11-M. Escolta l'explosió des de casa, veu el tren cremant on hi ha el seu fill. Va perdre el judici per seqüeles psicològiques per atemptat terrorista. Hipercor no ho reconeixen, 11-M no ho reconeixen. Sap quantes víctimes no ens han reconegut de l'atemptat de les Rambles?

"Perquè el Ministeri et consideri víctima de terrorisme, has d'estar present al lloc dels fets, però els especialistes en victimologia forense terrorista diuen que els efectes que pateixen les persones estan derivades de la mort per atemptat d'un familiar"

- Deuen ser moltes.

- Aquest matí he parlat amb dues d'elles, de la farmàcia Nadal. Van sentir crits, van veure passar la furgoneta i es van tancar dins. Al cap d'una estona, un mossos es presenta amb un nen petit, que se'ls mor als braços. Julian Cadman, 7 anys, australià. Li fan un llit amb bolquers i el tapen. Amb el temps han patit seqüeles psicològiques. Però no se les considera víctimes perquè no estaven en la trajectòria de la furgoneta, perquè estaven suposadament en un lloc segur i perquè el tractament que han seguit després per tractar-se les seqüeles no s'ajusta als estàndards. Si no et prens Prozac... Per ser considerat víctima has d'estar present al lloc dels fets. Si no hi ets, no.

- Vostè creu que ho haurien de ser.

- Si els especialistes en victimologia forense terrorista diuen que els efectes que pateixen les persones estan derivades de la mort per atemptat d'un familiar, encara que no estiguessin en el lloc dels fets, el Ministeri hauria de considerar-les com a víctimes. Aquesta és una de les reclamacions que fem.

Manrique denuncia falta d'empatia de les administracions amb les víctimes". Foto: Pau Ollé

- Quines incògnites queden del 17-A?

- A Madrid no s'ha fet cap investigació. Al Parlament de Catalunya sí, però si 21 alts càrrecs, començant per Mariano Rajoy, diuen que no venen perquè el consideren de rang menor, no es pot fer una investigació com cal. El Congrés hauria de fer com es va fer amb l'11-M.

- Incògnites.

- La primera és saber si l'imam de Ripoll realment està mort. Tant costa fer les coses bé? Per què les suposades restes de l'imam estan en un cementiri catòlic? Com és possible que s'estigués venent tant de material als qui preparaven els explosius quan hi ha una normativa europea del 2014 que estableix uns criteris pel que fa a material inflamable? Que es trobin més d'un centenar de bombones de butà a Alcanar... Qui les va aportar? Són aspectes que s'haguessin pogut aclarir en una comissió, si s'hagués constituït. Un altre dubte: la relació del CNI amb l'imam. Resulta que es trobava a la presó de Castelló per tràfic de drogues i anava rebent visites del CNI i de la Policia Nacional. No serà que treballaven junts? Aleshores, s'hauria de fer constar la mala praxi del CNI. En aquesta situació, l'Estat hauria de ser condemnat com a Hipercor. La sentència d'Hipercor la vam guanyar 13 víctimes contra l'Estat i ens van tornar a indemnitzar.

"Hi ha encara 180 víctimes dels atemptats a les Rambles per localitzar"

- Hi ha víctimes del 17-A encara per localitzar?

- I tant! N'hi ha 180. Un menor de 20 mesos va resultar ferit amb contusió pulmonar, fractura de fèmur i contusió hepàtica. Segons la sentència, no consta en l'informe de sanitat. Tenim una família de França que no sabem on està. No consten en l'informe de sanitat. Fiscalia, fes alguna cosa! Hi ha el cas d'una argentina de 67 anys, De Ambrosi, amb fractura de pelvis en ser atropellada per les persones que escapaven. No consta en l'informe de sanitat. Jo vull saber si ha tornat a l'Argentina, si viu aquí, si ha acabat en cadira de rodes o s'està preparant per córrer una marató. Li preguntes al consolat de l'Argentina i no contesta. Al sumari, que són 13.000 folis, surten 123 persones més que no apareixen a la sentència.

- L'acte del cinquè aniversari ha estat marcat per un grup de persones que no han trencat el minut de silenci tot reclamant saber "la veritat" dels atemptats. Com ho ha viscut la UAVAT?

- L'única condició que va posar la UAVAT l'any 2018, en el primer acte d'aniversari, va ser que els polítics estiguessin a segona fila i no hi haguessin parlaments. Això s'ha respectat per part dels polítics, escrupolosament. Però malauradament qui ha utilitzat l'acte per llançar consignes polítiques ha estat una gent anònima. Demanem, si us plau, que no s'utilitzi un acte d'homenatge i record a les víctimes del terrorisme per fer política. Hi ha altres llocs per fer-ho. Lamentem que hagin cridat durant l'acte i durant el minut de silenci. Demanem si us plau que no s'utilitzin els actes de record a un col·lectiu tan plural com el de víctimes del terrorisme per fer política. Ens ha fet molt de mal. Una senyora que li van matar la mare a la Rambla i que va quedar ferida greu ha tingut una crisi d'ansietat quan ha vist que no es respectava el minut de silenci.

"Lamentem que hagin cridat durant l'acte i durant el minut de silenci. Ens ha fet molt de mal"

- És partidari de l'apropament de presos?

- Ho diu la llei. M'és indiferent que els etarres que queden a presó, que n'hi queden pocs, estiguin a les Canàries o a Vitòria. Mentre estiguin a la presó fins a l'últim minut de la condemna.

- No seria partidari de l'indult a exmembres d'ETA?

- No, com tampoc a un pederasta.

- I fins a quin punt creu que l'Estat podria ser generós en cas de penediment?

- Ja ho és. Hi ha unes prerrogatives i beneficis. En el cas de demanar perdó públicament o privada. Ho diu la llei.

"M'és indiferent que els etarres que queden a presó, que queden pocs, estiguin a les Canàries o a Vitòria, mentre estiguin a la presó fins a l'últim minut de la condemna"

- Les víctimes han estat utilitzades?

- Sectors de víctimes. No es pot dir: "Les víctimes, contra Zapatero". Jo no hi era. En tot cas, caldria parlar de "víctimes". Que hi ha hagut intents d'utilització, per suposat. Vaig ser delegat de l'AVT a Catalunya del 1989 al 2002. I el 2002, en una entrevista a *El País*, vaig dir que la nova junta que acabava d'entrar estava polititzada. Es van carregar l'antiga AVT amb acusacions falses, com que hi havia malbaratament de fons. La periodista que ho va escriure m'ho ha explicat.

Manrique explica que a Catalunya han actuat fins a una trentena de grups terroristes. Foto: Pau Ollé

- Què va passar?

- Hi va haver acusacions de malbaratament perquè els tres membres de l'AVT que van assistir a un judici a París es van allotjar a un hotel car al costat dels tribunals. Què volien? Que s'allotgessin a un hotel més llunyà? El govern espanyol va anar a per l'AVT perquè els criticava. Vaig explicar això a *El País* i em van expulsar.

- Qui estava al davant de l'AVT?

- El president era Luis Portero; el portaveu, Daniel Portero; i el secretari general, Francisco José Alcaraz.

"En aquests 20 anys, què ha fet l'Associació de Víctimes del Terrorisme per les víctimes a Catalunya?"

Ni una reunió, ni una visita"

- L'AVT es troba activa a Catalunya en aquests moments?

- L'AVT, en el seu mapa al web, hi posa que hi ha una delegació a Catalunya. Però a on està? Això implica que, quan es demanen subvencions a les administracions, diuen que tenen a Catalunya 160 víctimes afiliades, que són les que havia tingut. La pregunta és: en aquests 20 anys, l'AVT què ha fet per les víctimes a Catalunya? Ni una reunió, ni una visita. Una associació d'abast estatal que té, suposadament, una delegació a Catalunya, on hi ha un atemptat amb 16 morts i 345 ferits, no n'ha buscat cap? No s'ha preocupat de saber com estan? Es persona al judici, però a quantes víctimes representa? A cap. Diuen que no són una agència de detectius i que, en tot cas, les deriven al Ministeri. D'acord, però no n'has fet un seguiment després?

- A Catalunya de quantes víctimes de terrorisme podríem parlar des dels anys seixanta?

- Diria, tirant curt, uns 2.000, entre ferits i familiars de morts.

- Les víctimes d'ETA se senten membres del mateix col·lectiu que els que han estat víctimes de la violència policial durant la dictadura o del terrorisme gihadista?

- Anem a pams. Mai cap jutge declararà les forces de seguretat com a terroristes. Que hi ha víctimes de violència policial? I tant! Vaig estar amb la família de Zabalza al Parlament de Navarra i vaig participar en un debat amb la germana. I entre el públic hi havia guàrdies civils que van voler anar-hi per saber. Però cap sentència dirà que són víctimes del terrorisme. Les víctimes del GAL són igual de víctimes del terrorisme i hi ha sentències que ho deixen clar.

- I les víctimes d'ETA se senten dins d'un mateix grup que les del GAL?

- Naturalment. Com de les víctimes de l'extrema dreta. I del GRAPO, el FRAP, i fins i tot de les Brigades Roges.

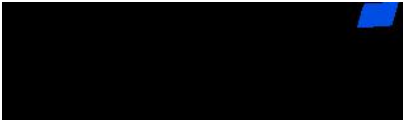
"A Catalunya han actuat fins a una trentena de grups terroristes, molts d'aquests són d'extrema dreta i es dedicaven a atacar llibreries catalanistes i locals d'ambient"

- Les Brigades Roges van actuar a Catalunya?

- Hi ha un cas en un intent de robatori en un banc. Li van rebentar el genoll a un policia. A Catalunya han actuat fins a una trentena de grups terroristes: Milícia Catalana, Partido Español Nacional Socialista, Grup d'Acció Sindicalista. Molts d'aquests, d'extrema dreta, es dedicaven a atacar llibreries catalanistes i el que es deien locals d'ambient.

- Ha canviat en tots aquests anys? En la manera de veure les coses.

- Per començar, canvies quan et toca a tu. Dos mesos abans d'Hipercor, l'abril del 1987, ETA va cometre un atemptat contra la Guàrdia Civil a Navas de Tolosa, i maten Joan Fructuosa, un noi que passava pel carrer. Quan vaig arribar a la feina, a Hipercor, em van comentar el que havia

passat. Però de seguida ens vam posar a treballar. Aleshores, la meua vida era la família, la feina i el Barça d'handbol. Dos mesos després, em va tocar Hipercor, i per un canvi de torn que em va demanar un company. Per això el meu llibre es titularà així: *Canvi de torn*.

Manrique es va trobar cara a cara amb un dels autors de l'atemptat d'Hipercor. Foto: Pau Ollé

- Es va trobar amb un dels autors de l'atemptat, Rafael Caride. Imagino que no és fàcil. Com ha administrat aquest moment?

- Jo sempre dic una cosa: que no tinc cap mort i he sobreviscut. En una altra situació, no sé com hagués actuat. A mi em va trucar Paúl Ríos, d'Elkarri, molt implicat en mediació de conflictes, que ha fet una feina extraordinària. Em va dir que tenia un encàrrec de la defensa de Caride i que em volia escriure una carta. Recordo que li vaig dir si era una carta o un paquet. La carta me la va enviar el maig del 2010. Una carta on reconeix els fets i el mal comès, i proposava una trobada. Em vaig estar preguntant com plantejar-ho a la meua família. Finalment, ho vaig fer. "I per què no? No has demanat sempre que aquesta gent doni explicacions?", em va dir el fill gran. En aquest interval, ETA va plegar i vaig creure que la cosa quedava aturada. Però vaig rebre una trucada d'Institucions Penitenciàries precisament un dia que estava reunit a la delegació del govern amb dos familiars de víctimes. I es va accelerar la trobada.

- Com va ser?

- Vaig voler assegurar, i ho vaig fer davant de l'Enric i la Núria, pares de víctimes d'Hipercor, que la visita no suposaria reduir ni un sol dia la condemna. "Hi has d'anar", em va dir l'Enric.

- Es van donar la mà?

- No perquè podria ofendre a algunes persones. Vam estar dues hores. Recordo que a l'entrar

vaig veure un home baixet al fons de la sala. Hi havia una taula i unes cadires al mig. Ell es va acostar i jo vaig demanar si em podia posar una mica més enrere. El director de la presó li va demanar si es podia posar una mica més enrere. No volia tenir-hi proximitat.

"Em crec el penediment de Rafael Caride, un dels autors de l'atemptat d'Hipercor. No el vaig perdonar perquè no m'ho va demanar"

- Recorda algun moment especial?

- Li vaig dir que volia fer moltes preguntes, cadascuna de les quals tenia un nom, perquè jo allí volia saber coses en nom de molta gent víctima d'actes que ell va cometre. "Ho sé, ho sé", va dir ell. La primera pregunta que li vaig fer la tenia pensada de molt abans: em pot explicar perquè un gallec, un palentí i una navarresa, seguint ordres d'un basc que viu a França, venen a Catalunya a matar gent de tot Espanya? I ell em va explicar la seva vida de militant, de quan era a CCOO i que el van fer fora per radical. Tota la seva trajectòria. Però no em mirava. Només a l'acomiar-nos, ell em va mirar i em va dir: "Gràcies". Aquell home havia matat 21 persones. No li podia donar una abraçada.

- Vostè ha perdonat?

- És que no m'ho va demanar. Si em pregunta si em crec el seu penediment, que va explicitar com unes 15 vegades, li diré que sí. Naturalment. Els treballadors socials amb qui vaig parlar després em van assegurar que tot el que m'havia dit era veritat. Si he perdonat? No m'ho va demanar. Va dir que per a ell el perdó era un concepte filosòfic catòlic en el qual no creia. Li vaig dir que no havia anat allà a parlar de filosofia. El que puc dir és que, si no hi hagués anat, estaria empenyat. Em va demanar que quan sortís de la presó, voldria tenir una trobada amb més víctimes. Li vaig dir que si volia, sí, però que quan sortís havia d'estar sis anys sense venir a Barcelona.

- No li va demanar perdó. Queda un punt de ressentiment?

- Home, sí. Hi ha molts moments. Quan em miro les mans. Quan jugo al tennis. Però també he de dir que en el meu cas no he tingut morts i he sobreviscut. També li diré que hi ha persones que han tingut un mort a la família, o dos, o tres, que són un exemple de dignitat infinita.